

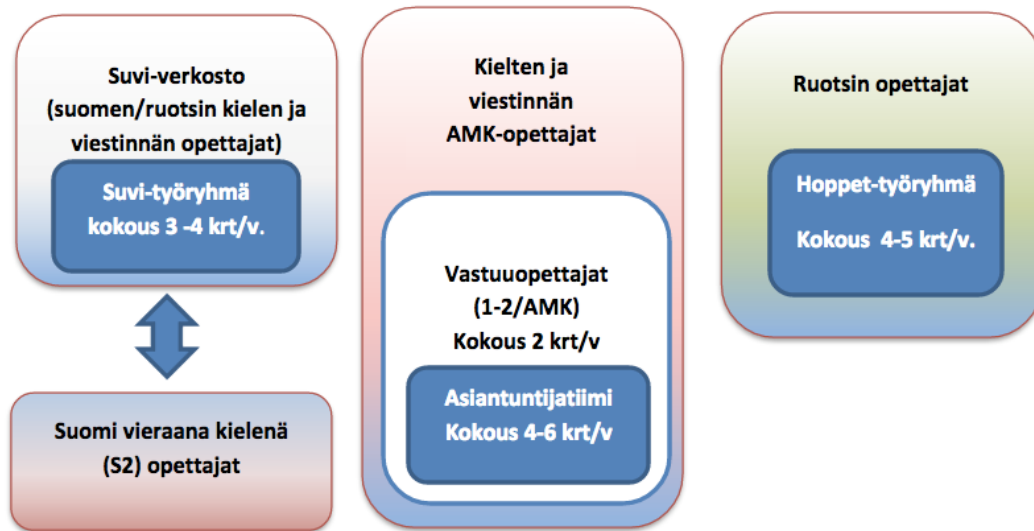
Mitä kuuluu ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetukselle?

*Ritva Ala-Louko FM, lehtori, Lapin ammattikorkeakoulun kielten vastuuopettaja
valtakunnallisessa kielten vastuuopettajien verkostossa, Lapin ammattikorkeakoulu*
*Maarit Wimmer FM, lehtori, Oulun ammattikorkeakoulun ruotsin kielen vastuuopettajana
valtakunnallisessa kielten vastuuopettajien verkostossa, Oulun ammattikorkeakoulu*
*Martta Ruottu FM, lehtori, Lapin ammattikorkeakoulun tekniikan alan kv-koordinaattori
Kemin kampuksella, Lapin ammattikorkeakoulu*

Asiasanat: kielten ja viestinnän opetus, kehittäminen, verkostoyhteistyö

Kielten ja viestinnän opettajat ovat verkostoituneet

Vuosien 2002–2007 aikana ammattikorkeakoulujen kieltenopetuksen linjauksia teki Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arenen nimittämä kielityöryhmä, jonka työn tuloksena syntyivät esimerkiksi kieltenopetuksen käytäntösuositukset. Kielten vastuuopettajat perustivat syksyllä 2008 Arenen kielityöryhmän seuraajaksi AMK kielten ja -viestinnän asiantuntijatiimin eli KIVI-foorumin. Tämä työryhmä kokoontuu 4–6 kertaa vuodessa ottamaan kantaa kielten ja viestinnän opetuksen ajankohtaisiin asioihin. Kolmeksi vuodeksi kerrallaan valittuun kielityöryhmään kuuluu 8 kieltenopettajaa eri ammattikorkeakouluista. (KIVI-foorumi 2017a, KIVI-foorumi 2017b.) Asiantuntijatiimi kerää tietoa ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksesta vastuuopettajien kautta muun muassa erilaisilla kyselyillä.

Kuvio 1. Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opettajien yhteistyöverkosto (KIVI-foorumi 2017a)

Tärkeä yhteistyön foorumi ovat siis myös ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän vastuupettajat. Kyseessä on erittäin aktiivisesti toimiva kollegiaalinen yhteistyöverkosto, jossa on edustus jokaisesta ammattikorkeakoulusta. Vastuupettajien verkosto tukee ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opettajien työtä mm. jakamalla hyviä käytänteitä ja tietoa ajankohtaisista hankkeista ja niiden tuloksista. Yhteistyössä pyritään laadukkaaseen kielten ja viestinnän opetukseen ja sen jatkuvaan parantamiseen.

Muita tärkeitä toimintafoorumeita vastuupettajapäivien lisäksi ovat joka toinen vuosi järjestettävät AMK kielten ja viestinnän neuvottelupäivät (KIVI-foorumi 2017c). Pohjoisimmat neuvottelupäivät järjestettiin vuonna 2014 Lapin ammattikorkeakoulussa Rovaniemellä. Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opettajia kokoontuu myös vuosittain toukokuussa pidettäville Proflangin kevätpäiville (Proflang 2017). Lisäksi AMK-ruotsin opettajilla on oma yhteistyöryhmänsä Samarbetsgruppen Hoppet ja suomen ja viestinnän opettajilla Suvi-työryhmä.

Kuva 1. Kielten ja viestinnän opettajia neuvottelupäivillä Rovaniemellä vuonna 2014 (Kuva: Lapin ammattikorkeakoulu)

Ammattikorkeakoulujen vastuopettajien tapaaminen helmikuussa

Ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän vastuopettajat kokoontuivat vastuopettajapäiville 2.–3. helmikuuta Seinäjoelle. Osallistujia oli yhteensä 19 kieltenopettajaa 15 ammattikorkeakoulusta. Vuosittain pidettävillä vastuopettajapäivillä pohditaan ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetuksen ajankohtaisia asioita ja jaetaan kokemuksia. Seuraavan kerran vastuopettajat kokoontuvat keväällä 2018 Tampereella.

Helmikuun vastuopettajapäivillä ajankohtaisia aiheita olivat joustavat opintopolut, osaamisen tunnistaminen ja opinnollistaminen. Keskustelua herättivät myös opiskelijoiden ohjaaminen ja kieliopinnoista vapauttaminen. Kokemuksia vaihdettiin myös integroinnin toteutuksesta ja hyvistä käytännöistä.

Kieli- ja viestintäosaamisen tunnistaminen

Seinäjoen ammattikorkeakoulussa kehitetään koko ammattikorkeakoulun tasoista opinnollistamisen mallia osana Verkkovirtaa -hanketta. Hankkeen tavoitteisiin kuuluu tunnistaa ja kehittää uusia toimintamalleja opintojen aikaisen työn opinnollistamiseen. Näin

työssäkäynti kytketään osaksi osaamisen tunnistamista. (Verkkovirta 2015a, Verkkovirta 2015b.)

Tähänastisten kokemusten perusteella on perusteltua esittää, että kieliopintojen opinnollistamiseen tarvitaan tulevaisuudessa yhteisiä suosituksia tai linjauksia. Tarkoitus onkin, että seuraavaksi kartoitetaan kokemuksia kieli- ja viestintäopintojen opinnollistamisesta.

Yksi mahdollisuus osaamisen näyttöön kieli- ja viestintäopinnoissa on kieliportfolio, jollaista on kehitetty Saimaan ammattikorkeakoulussa. Kieliportfoliota esitteli vastuuopettajille Ritva Kosonen Saimaan ammattikorkeakoulusta. Opiskelija täyttää ensin sähköisen hakemuksen SoleOPS:ssa opintojen suorittamisesta osaamisen näytöllä. Sähköinen hakemus lähetetään kielikeskuksen yliopettajalle tai kyseisen kielen opettajalle. Hakemukseen liitetään seuraavat dokumentit:

1. Opintojaksojen kuvaukset, joista haluaa antaa osaamisen näyttö/näytöt.
2. Kielen bibliografia, johon sisältyy esimerkiksi kuvaus ko. kielen aiemmista opinnoista, sosiokulttuuriset kokemukset kielen käytöstä ja kielen roolista hakijan elämässä.
3. Itsearviointi yleisen eurooppalaisen kielitaidon viitekehyksen mukaisesti (Kielitaidon tasojen kuvausasteikko 2017).
4. Esittelykansio.

Kieltenopettaja laatii opiskelijalle näyttösuunnitelman. Sekä kirjallinen että suullinen kielen osaaminen näytetään kieliportfolion avulla. Näyttöön kuuluu koko portfolion esittely suullisesti kohdekielellä kieltenopettajalle.

On tärkeää, että kielten- ja viestinnän opettajat ovat mukana kieli- ja viestintäopintojen osaamisen tunnistamisprosesseissa. Tätä tarkoitusta varten korkeakouluissa on olemassa yhteiset hyväksilukusuositukset aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen kielten ja viestinnän opinnoissa. Suositukset laadittiin AHOT korkeakouluissa -hankkeessa vuosina 2009–2011 (AHOT korkeakouluissa 2011).

Lisäksi korkeakoulujen kieli- ja viestintäopintojen arviointiin on tuotettu myös osaamisperustaiset työelämälähtöiset osaamiskuvaukset arviointikriteereineen AHOT

korkeakouluissa eli korkeakoulujen kielten ja viestinnän osaamiskuvaushankkeessa vuosina 2011–2013. (Mällinen & Piirainen 2013.)

Yhteiset suositukset ja osaamiskuvaukset lisäävät kieli- ja viestintäopintojen arvioinnin valtakunnallista vertailtavuutta sekä opiskelijoiden tasa-arvoista kohtelua riippumatta siitä, missä he opiskelevat.

Opiskelijoiden kieli- ja viestintäopintojen ohjaaminen ammattikorkeakouluissa

Tarja Haukijärvi Tampereen ammattikorkeakoulusta ja Pirkko Pollari Jyväskylän ammattikorkeakoulusta selvittivät vastuuolettajille tekemällään kyselyllä, miten opiskelijoiden kieli- ja viestintäopintojen ohjaaminen toteutetaan eri ammattikorkeakouluissa. Heidän kysymyksensä liittyivät siihen, miten ohjausta ja kielten opintoneuvontaa annetaan, ketä ohjataan ja milloin. (Haukijärvi & Pollari 2017.)

Vastuuolettajien mukaan opintojaksojen alussa pidettävät ohjauskeskustelut kielenopettajan ja opiskelijan välillä toteutuvat harvoin tai eivät koskaan. Lähinnä opiskelijat, joilla on lukivaikeus, ja ne opiskelijat, joilla on heikko lähtötaso sekä vapautusta hakevat opiskelijat, saavat ohjausta. Harvemmin ohjausta saavat opiskelijat, joilla on hyvä kielitaito. Opettajien mukaan ohjaus painottuu liikaa heikkoihin opiskelijoihin lahjakkaiden kustannuksella. (Haukijärvi & Pollari 2017.)

Kyselyn vastauksista on nähtävissä, että kieli- ja viestintäopintojen ohjauksen tarpeet on tunnistettu. Joitakin toimenpiteitä ja käytänteitä on myös luotu, mutta vastuuolettajat toteavat, että suunnitelmallisen ja monipuolisen ohjauksen tarve lisääntyy koko ajan opetuksen monimuotoistuesssa ja digitalisoituessa. Lisääntyvät ohjaustarpeet haastavat myös opettajan. Opettajalta vaaditaan aiempaa enemmän ohjaustaitoja sekä verkostoitumista eri osaajien kanssa, esimerkiksi erityisopettajien ja opinto-ohjaajien. (Haukijärvi & Pollari 2017.)

Kieliopinnoista vapauttaminen

Keskusteluissa kävi ilmi, että opiskelijoiden ohjaamisessa ja kieliopinnoista vapauttamisessa on erilaisia käytäntöjä eri ammattikorkeakouluissa. Hyviin käytäntöihin kuuluu, että opiskelijoita tiedotetaan jo opintojen alussa kieliopinnoista ja kielitaitovaatimuksista. Samoin

se, että heti opintojen alussa selvitetään opiskelijan mahdollisuudet saavuttaa tutkintoon vaadittu kieliosaaminen opintojen aikana.

Ammattikorkeakoulututkintoon sisältyvästä kielitaidosta säädetään Valtioneuvoston asetuksessa ammattikorkeakouluista (1129/2014 § 7). Ammattikorkeakoulujen tuottama kieli- ja viestintäosaaminen kuvataan Kansallisessa tutkintojen ja osaamisen viitekehyksessä NQF, joka perustuu eurooppalaiseen viitekehykseen. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneen tulee osata viestiä riittävästi suullisesti ja kirjallisesti ammattialansa viestintätilanteissa ja kyetä itsenäiseen kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen.

Opiskelija voidaan kuitenkin vapauttaa asetuksen mukaisista kielitaitovaatimuksista esimerkiksi, jos hän ei ole koskaan aiemmin opiskellut tutkintoon vaadittavaa kieltä. Vapautus on myös mahdollista niin sanotusta erityisestä syystä.

Koska vapauttamisen seurauksena korkeakoulusta valmistuneen mahdollisuudet hoitaa koulutusta vastaavia tehtäviä heikentyvät, niin kieliopinnoista vapauttamiselle tulisi olla painavat syyt. Tämä kävi ilmi, kun kielten ja viestinnän vastuuopettajat selvittivät periaatteita kielitaitovaatimuksesta vapauttamiseen. Oikeusministeriön kanta oli se, että koulutuksessa tulisi huolehtia siitä, että valmistuneilla on tosiasiaassa kelpoisuus hoitaa koulutustaan vastaavia tehtäviä myös kielitaidon puolesta.

Vapautusperiaatteita ja niistä tiedottamista tulisikin selkiyttää ammattikorkeakouluissa. Olisi myös tarpeen saada valtakunnalliset suositukset kieliopinnoista vapauttamiselle. Hyväksi todettu käytäntö on se, että kieltenopettajalta pyydetään aina lausunto opiskelijan vapautushakemukseen, ja että se otetaan huomioon päätöksenteossa.

Minne menet integrointi?

Vastuuopettajien tapaamisessa käytiin läpi integrointisuositukset (KIVI-foorumi 2017d) ja luotiin katsaus integroinnin nykytilaan. Siihen, missä määrin ammattikorkeakouluissa integroidaan, vaikuttaa erityisesti pedagoginen johtaminen ja johdon tuki.

Tähänastiset integrointikokemukset eri ammattikorkeakouluissa ovat olleet pääosin positiivisia ja opiskelijoita motivoivia. Integroinneissa tulee kuitenkin huolehtia siitä, että kielen

osaamistavoitteet on dokumentoitu ja että kieltenopettaja on mukana opintojakson suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Käytäntösuositukset kielten ja viestinnän opetukseen

Vastuuopettajat ovat olleet aktiivisesti laatimassa käytäntösuosituksia ammattikorkeakoulujen kielten ja viestinnän opetukseen. Suosituksia on laadittu niin kotimaisten kielten todistusmerkintöihin, kieli- ja viestintäopintojen integrointiin kuin hyväksilukemiseen. Kuten suosituksissa mainitaan niiden noudattamisesta vastaa koko ammattikorkeakoulu yhteisö. Kun kaikki ammattikorkeakoulut sitoutuvat noudattamaan yhteisiä käytäntöjä, ne edistävät ammatillisen kielten ja viestinnän opetuksen yhdenmukaisuutta ja valtakunnallista vertailtavuutta. Käytäntösuosituksia päivitettiin viimeksi keväällä 2016. (KIVI-foorumi 2017d.)

Lähteet

AHOT korkeakouluissa 2011. Kielten ja viestinnän työryhmän suositukset. Viitattu 23.2.2017 http://www.tunnistaosaaminen.fi/sites/default/files/liitteet/kiellet_ja_viestinta.pdf.

Haukijärvi, T. & Pollari P. 2017. Opiskelijoiden kieli- ja viestintäopintojen ohjaaminen ammattikorkeakouluissa. TAMK Journal. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 22.3.2017 <http://tamkjournal.tamk.fi/opiskelijoiden-kieli-ja-viestintaopintojen-ohjaaminen-ammattikorkeakouluissa/>.

Kielitaidon tasojen kuvausasteikko 2017. Viitattu 16.3.2017 http://www.edu.fi/download/119698_taitotasot.pdf.

KIVI-foorumi 2017a. Toimintasuunnitelma. Viitattu 11.2.2017 https://kivifoorumi.files.wordpress.com/2015/10/2016-amk_asiantuntijatiimi_toimintasuunnitelma_pc3a4ivitetty-22112016.pdf.

KIVI-foorumi 2017b. AMK-kielten ja -viestinnän asiantuntijatiimi. Viitattu 11.2.2017 <https://kivifoorumi.wordpress.com/>.

KIVI-foorumi 2017c. Kielten ja viestinnän neuvottelupäivien ohjelmat. Viitattu 11.2.2017 <https://kivifoorumi.wordpress.com/tietoja/kielten-ja-viestinnan-neuvottelupäivien-ohjelmat/>

KIVI-foorumi 2017d. Kielten ja viestinnän opetuksen käytäntösuositukset ammattikorkeakouluissa 2016. Viitattu 24.2.2017 https://kivifoorumi.files.wordpress.com/2015/10/kielten-ja-viestinnanc3a4n-opetuksen-kc3a4ytc3a4ntc3b6suositukset-ammattikorkeakouluissa-2016_versio-25-5-2016.pdf.

Mällinen, S. & Piirainen, E. (toim.) 2013. AHOT korkeakouluissa. Kielet ja viestintä. Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 22.3.2017
<http://julkaisut.tamk.fi/PDF-tiedostot-web/B/56-AHOT-korkeakouluissa.pdf>.

Proflang 2017. Ammattikielten ja -viestinnän yhdistys ry. Viitattu 11.2.2017
<https://www.proflang.org/>.

Samarbetsgruppen Hoppet 2017. Viitattu 24.3.2017 <https://amkhoppet.wordpress.com/>.

Suvi-verkosto 2017. Ammattikorkeakoulujen suomen kielen ja viestinnän opettajat. Viitattu 11.2.2017 <https://suviverkosto.wordpress.com/>.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 18.12.2014/1129. Viitattu 4.3.2017
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141129>.

Verkkovirta 2015a. Ratkaisuja työn opinnollistamiseen. Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 14.3.2017
http://www.amkverkkovirta.fi/sites/amkverkkovirta.fi/files/HH_Verkkovirta_esite_verkkoon.pdf.

Verkkovirta 2015b. Työn opinnollistamista verkostoyhteistyönä 2015. Viitattu 14.3.2017
<http://www.amkverkkovirta.fi/>.